

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
Сектор за макроекономска политика

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Септември 2009 година

Скопје, ноември 2009 година

РЕЗИМЕ

НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Септември 2009 година

- **Двоцифрен раст на индустриското производство од 13,6% на месечна основа**
- **Годишна стапка на инфлација од -1,4%**
- **Продолжување на тенденцијата на раст на извозот на месечна основа - во септември растот на извозот изнесува 11,7%, а намалување на увозот за 8,3%**
- **Помало остварување на вкупните приходи на Централниот буџет за 2,2% (14,7% од БДП), а зголемување на вкупните расходи за 27,6% (16,4% од БДП) во период јануари-септември 2009 година во однос на истиот период лани**
- **Пораст на Бруто девизните резерви во септември 2009 година во однос на декември 2008 година од 1,02% (состојба 1.526,6 милиони евра), при истовремен месечен раст од 1,01%, или 21,6 милиони евра, во услови на нето откуп на девизниот пазар од 20,5 милиони евра**
- **Зголемување на бројот на засновани нови работни односи за 15,3% за периодот од јануари-септември 2009 година**

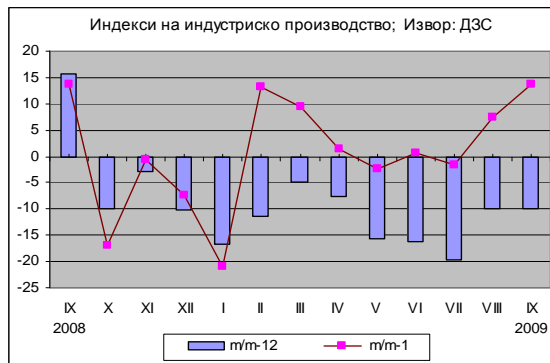
1. Реален сектор

1.1. Индексот на индустриското производство во септември 2009 година забележа двоцифрен раст од 13,6% во однос на претходниот месец, кој се надоврза на месечниот раст реализиран во август 2009 година (7,5%).

Индексот на индустриското производство во периодот јануари-септември 2009 година, забележа пад од 12,4% споредено со истиот период од претходната година.

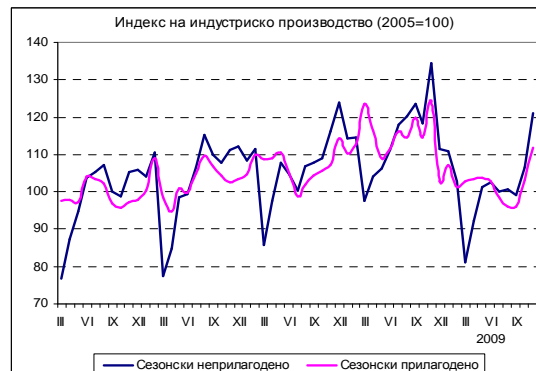
Анализирано по сектори, порастот на индустриското производство на месечно ниво се должи на зголеменото производство во секторите Вадење на руди и камен (10,8%) и Преработувачка индустрија (16%), додека единствено секторот Снабдување со електрична енергија, гас и вода забележа пад (-5,2%).

Во рамки на преработувачката индустрија, позитивен раст беше регистриран кај 60% од гранките, меѓу кои најзначајно беше оствареното зголемување на производството на облека од 30,1%, производство на хемиски производи од 36,8%, производство на метални производи во металопреработувачката фаза од 75,7%, производство на електрични машини од 113,1% итн. Од друга страна, падот на производството во прехранбената индустрија и производството на тутунски производи е незначителен и изнесува -1,2% и -0,7%, соодветно.

Индексот на индустриското производство на годишна основа забележа пад од 9,8%, што претставува речиси исто остварување во однос на август оваа година и може да се протолкува како можна стабилизација на состојбите во индустријата.

Десезонираниот месечен раст на индустриското производство во септември 2009 година изнесува 8,4%, односно доколку се исклучи сезонската компонента растот е понизок за 5,2%. Од анализата на десезонираниот индекс на индустриско производство заклучуваме дека индустриското производство бележи нагол пад од крајот на 2008 година, многу ниско и нестабилно ниво на производство во почетокот на 2009 година, и на крајот, стабилизација и засилен пораст на индустриското производство во претходните неколку месеци.

Според очекувањата на менаџерите на претпријатијата тековната економска состојба на претпријатијата во септември 2009 година се оценува како понеповолна во однос на претходниот месец, а во споредба со истиот месец од 2008 година е многу понеповолна.

Според менаџерите, најголемо влијание на ограничувањето на обемот на производството во септември 2009 година имаат следниве фактори: недоволната странска побарувачка со 24%, недоволната домашна побарувачка со 18,3%, финансиските проблеми со 12,8% и неизвесното економско окружување со 11,5%.

Бројот на работници во индустријата во септември 2009 година во споредба со септември 2008 година бележи забавен пад од 9,6%, по достигнатото највисоко ниво на намалување од 9,8% во август. Со оглед на тоа што намалувањето на бројот на работници во индустријата започна во септември 2008 година, во следните месеци од оваа година се очекува регистрирање на пониски стапки на пад, под дејство на поволниот базен ефект. Секторската анализа покажува дека најголем годишен пад е регистриран кај секторот Вадење на руда и камен од 12,9%, потоа кај Преработувачката индустрија (-10%), а најмал е падот кај секторот Снабдување со електрична енергија, гас и вода (-3%).

1.2. Во септември 2009 година цените на стоките за лична потрошувачка, мерени преку индексот на трошоци на живот се намалија за 1,4% во однос на истиот месец од претходната година.

Падот се должи на намалувањето на цените во категориите Култура и разонода за 6,7%, Сообраќајни средства и услуги за 6,1% и Исхрана за 2,5%.

Индексот на трошоците на живот во септември 2009 година во споредба со август 2009 година е понизок за 0,1%.

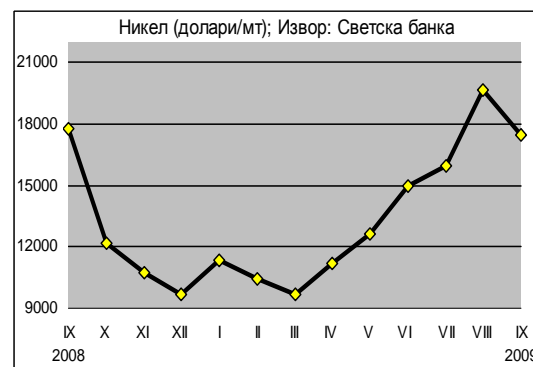
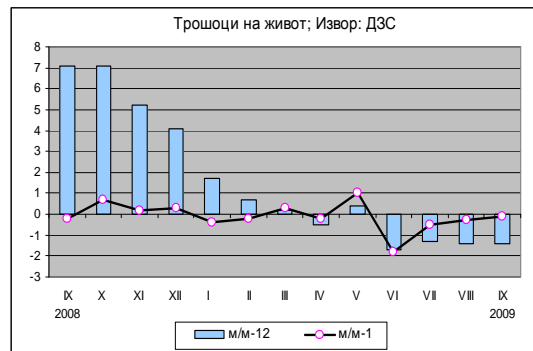
Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за четиричлено домаќинство за септември 2009 година, пресметана врз основа на цените на мало, изнесува 11.728 денари и во однос на претходниот месец е пониска за 0,8%.

Индексот на цените на мало во септември 2009 година забележа намалување од 1,9% во однос на септември 2008.

1.3. Во септември 2009 година на светските берзи имаше намалување на цените на енергентите и на најголемиот дел од цените на металите и прехранбените производи.

Во септември цената на нафтата на светската берза се намали за 6,6% во однос на претходниот месец и достигна цена од 67,7 долари за барел. Споредено со септември претходната година, цената на нафтата е намалена за 12,2%.

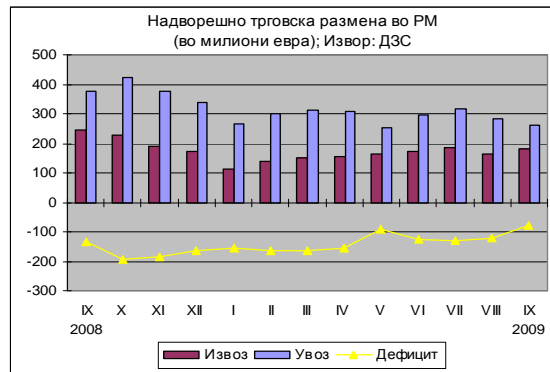
Во рамки на металните производи, никелот, како производ со високо учество во македонскиот извоз, забележа месечно намалување на цената од 11% и достигна цена од 17,473 долари за еден метрички тон (\$/мт). Споредено со септември претходната година падот на цената на никелот изнесува 1,8%. Месечен пад на цената забележа и алуминиумот, од 5,2%. Останатите видови метали и минерали забележаа месечен раст на цената, од кои оловото имаше највисок скок на цената (од 16%). Стабилни останаа цените на челикот и челичните лимови.

2. Надворешен сектор

2.1. Во периодот јануари-септември од 2009 година вкупната надворешно-трговска размена, изразено во евра, се намали за 28% во однос на истиот период минатата година.

Притоа, физичкиот обем на извозот е намален за 22,6%, а неговата вредност достигна 1.423,6 милиони евра, што претставува намалување од 32,1%. Намалувањето на количинскиот увоз на стоки изнесува 30,8%, а неговата вредност оствари износ од 2.611,3 милиони евра, или намалување од 25,7%. При вакви движења на извозот и увозот на стоки, дефицитот во размената остварен во овој период се намали за 230,9 милиони евра (16,3%) во однос на истиот остварен до крајот на септември 2008 година и изнесува 1.187,7 милиони евра, при што најголем придонес има намалениот увоз на нафта и производи од нафта и железо и челик и нивни производи.

Трговскиот дефицит остварен во првите девет месеци од 2009 година претставува 18,4% од проценетиот БДП за 2009 година.

По намалувањето во август, извозот во септември 2009 година повторно бележи месечен раст од 11,7% и достигна износ од 181,3 милиони евра, а увозот изнесува 260,9 милиони евра, што претставува месечно намалување од 8,3%;

Во периодот јануари-септември од 2009 година увезена е нафта и нафтени деривати во износ од 305,9 милиони евра, што претставува вредносно намалување од 208 милиони евра (40,6%) во однос на истиот период минатата година. Со оглед дека увезената количина, пак, е намалена за само 0,9%, се потврдува фактот дека намалената вредност на увозот на нафта и нафтени деривати се должи првенствено на падот на нивната цена на светските берзи. Поради ваквите случувања, дефицитот на размената само на овој производ во деветте месеци од годината е намален за 146,2 милиони евра во однос на истиот период претходната година.

	ИХ - 2008	ИХ - 2009	Салдо 2009-2008	Стапки во%
000Т	272,0	268,1	-3,9	-1,4
Мил. ЕУР	163,1	101,9	-61,2	-37,5
Мил. \$	249,0	140,4	-108,6	-43,6

*)Претходни податоци

	ИХ - 2008	ИХ - 2009	Салдо 2009-2008	Стапки во%
000Т	979,3	970,4	-8,9	-0,9
Мил. ЕУР	514,7	305,9	-208,8	-40,6
Мил. \$	785,3	417,0	-368,3	-46,9

*)Претходни податоци

Според податоците изразени во евра, помалиот извоз остварен во периодот јануари-септември (-634,5) милиони евра, во најголем дел се должи на намалениот извоз на следните производи: железо и челик за 427 милиони евра (со придонес од 67%), метална руда и метални отпадоци 62 милион евра (со придонес од 9,9%), нафта и производи од нафта за 61,1 милион евра (со придонес од 9,6%), облека 49,9 милиони евра (со придонес од 7,9%), додека стапка на пораст бележи извозот на тутун и преработки од тутун и индустриските машини и делови.

Извоз на железо и челик *)				
	ЦХ - 2008	ЦХ - 2009	Салдо 2009-2008	Стапки во %
000Т	823,1	454,3	-368,8	-44,8
Мил. ЕУР	704,1	276,8	-427,3	-60,7
Мил. \$	1.074,3	379,6	-694,7	-64,7

*)Претходни податоци

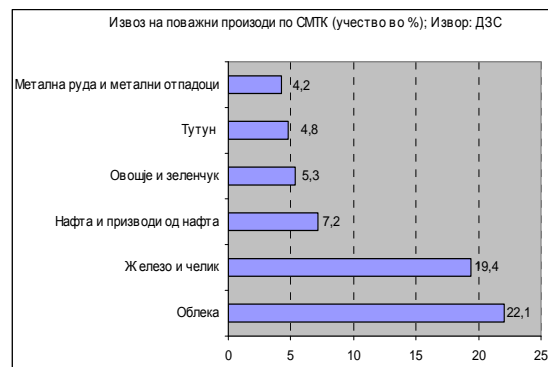
Увоз на железо и челик*)				
	ЦХ - 2008	ЦХ - 2009	Салдо 2009-2008	Стапки во %
000Т	766,6	386,5	-380,1	-49,6
Мил. ЕУР	432,2	150,6	-281,6	-65,2
Мил. \$	661,4	206,1	-455,3	-68,8

*)Претходни податоци

2.2. Главни групи производи (според СМТК) со најголемо учество во извозот во овој период се: облека со 22,1%, железо и челик со 19,4%, нафта и производи од нафта 7,2%, овошје и зеленчук 5,3%, тутун и преработки 4,8% и метална руда и метални отпадоци 4,2%. Овие шест групи производи сочинуваат 63% од вкупниот извоз на државата.

Споредено со периодот јануари-септември од 2008 година, помалку остварениот увоз во првите девет месеци оваа година во најголем дел се должи на помалиот увоз на: железо и челик за 281,6 милиони евра (со придонес од 31%), нафта и производи од нафта за 208 милиони евра (со придонес од 23%), сировини - метална руда и метални отпадоци за 99 милиони евра (со придонес од 10,8%).

Гледано по структурата на увозот во првите девет месеци, најголемо учество имаат: нафта и производи од нафта (308,9 мил. евра), текстилни предива и слично (197 мил. евра), друмски возила (155 мил. евра), железо и челик (150 мил. евра), индустриски машини и делови (93 мил. евра) и друго.

2.3. Гледано по региони, во деветте месеци од 2009 година Европската унија (ЕУ 27) има доминантно учество во вкупната надворешно-трговска размена од 53,6% (извоз на стоки 55,9% и увоз на стоки 52,3%). Извозот во Европската Унија е намален за 35,6%, а увозот е намален за 17,6% во однос на истиот период од 2008 година.

Гледано по земји, во осумте месеци од 2009 година, споредено со истиот период минатата година, намален е извозот во Србија (по раздвојувањето на податоците за Косово), Грција, Бугарија, Германија, Италија (поради помалку извезените сировини, железо и челик и друго), додека минимален раст бележи извозот во Турција и Украина. Истовремено, намален е увозот од Русија, Полска, Украина, Србија, Швајцарија, Грција и друго (поради намалениот увоз на енергенси), додека минимален раст бележи увозот од САД и Италија.

Во анализираниот период јануари-септември од 2009 година, околу 73% од трговскиот дефицит на земјата е остварен во трговската размена со Русија, Кина, Турција, Словенија, Италија, Швајцарија, Грција, САД и Полска.

2.4. Гледано по валутна структура, и во овие девет месеци доминира еврото, при што 77,4% од надворешно-трговската размена е реализирана во евра и во однос на истиот период минатата година претставува пораст од 3,8 процентни поени (п.п.).

На страната на извозот и увозот, еврото е застапено со 81,7% и 75%, соодветно, и во однос на истиот период лани претставува поинтензивен пораст кај извозот за 4,1 п.п., а кај увозот овој пораст изнесува 3,8 п.п..

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија (по валути); пресметка: МФ

- по валути -

ИЗВОЗ	IX 2008					IX 2009					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
	валута	копич. 000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структ. во %	копич. 000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари		
EUR	2.423	1.622.304.263	61,2419	99.352.995.444	77,5	1.747	1.163.674.026	61,3067	71.341.014.410	81,7	-458.630.237	-28,3
USD	499	706.032.333	40,2818	28.440.253.231	22,2	457	346.375.562	44,9760	15.578.587.277	17,8	-359.656.771	-50,9
EUR+USD	2.922			127.793.248.676	99,7	2.204			86.919.601.686	99,5		
вк извоз:	2.926			128.214.941.218	100,0	2.207			87.352.646.775	100,0		-31,9

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

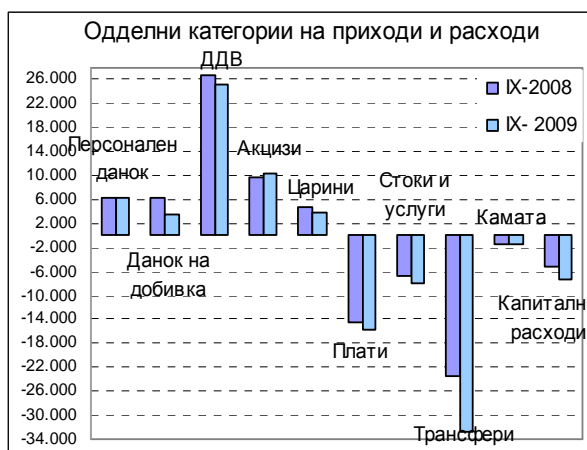
3. Фискален сектор

3.1. Во периодот јануари- септември 2009 година, вкупните приходи на Централниот буџет изнесуваат 58.368 милиони денари (14,7% од БДП), што претставува помало остварување за 2,2% во однос на истиот период минатата година.

Даночните приходи се реализирани во износ од 51.255 милиони денари, што претставува помало остварување за 7,4% во однос на истиот период минатата година.

Учеството на ДДВ во вкупните даночни приходи во првите девет месеци од 2009 година е доминантно и изнесува 49,2%, а на акцизите 19,9%, при што, од овие два даноци се остварени приходи од 35.420 милиони денари, односно повеќе од 2/3 од вкупните даночни приходи (9% од БДП).

Гледано по одделни категории, приходите од ДДВ забележаа пад од 5,4%, данокот на добивка од 42,3% (ова намалување е делумно поради изменета регулатива-од почетокот на 2009 година не се плаќа данок на нераспределена добивка), приходите од царина се остварени помалку за 17,4%, додека приходите од персоналниот данок се зголемени за 3,5%, а акцизите за 4,6%, споредено со истиот период лани. Неданочните приходи се зголемени за 87,2%, особено поради исплатената дивиденда од Телеком во месец мај во износ од 2.383 милиони денари.

3.2. Во овој период од 2009 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваат 65.164 милиони денари (16,4% од БДП), што е повеќе за 27,6% во однос на истиот период од 2008 година.

Во структурата на реализираните вкупни расходи тековните расходи (57.836 милиони денари) учествуваат со 88,8% и се поголеми за 26,1% во однос на истиот период лани, додека капиталните расходи забележуваат учество од 11,2%.

Најголеми расходни ставки се трансферите (32.893 милиони денари), а втори по големина се платите и надоместоците (15.719 милиони денари). Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваат со 24,0% и во однос на истиот период лани се зголемени за 9,8%.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 7.876 милиони денари, односно имаат поголемо остварување во споредба со 2008 година за 15,2%.

Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 40,9% повеќе средства (9.542 милиони денари) споредено со истиот период 2008 година и претставуваат најголема расходна ставка, односно учествуваат со 50,5% во вкупните расходи (8,3% од БДП). Ваквото остварување се должи во дел и на фактот дека во дотациите до единиците за локална самоуправа се трансферира дел од данокот на додадена вредност, а се зголемува и бројот на единици за локална самоуправа кои преминаа во втората фаза на децентрализација, при што се исплаќаат блок дотациите на 68 општини за финансирање на пренесените надлежности (средствата за исплата на плати и надоместоци на вработените во локалните јавни установи и материјалните трошоци). Исто така, значаен дел од средствата за трансфери се наменети за субвенции во земјоделството. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 10.836 милиони денари, што претставува пораст од 47,0%.

Средствата за капитални расходи изнесуваат 7.328 милиони денари, што претставува зголемување од 40,5% во споредба со истиот период 2008 година, со учество од 1,8% во БДП.

3.3. Оттука во периодот јануари-септември 2009 година остварен е дефицит на Централниот буџет од 6.796 милиони денари (1,7% од БДП), додека дефицитот на консолидираниот буџет има сличен износ - 6.743 милиони денари и претставува 1,7% од БДП.

4. Монетарен сектор

4.1. Во септември 2009 година примарните пари забележаа раст од 6,6% на годишна основа во услови на пораст на вкупните ликвидни средства на банките од 21,3% и намалената побарувачка на готовите пари во оптек за 12,5%.

На месечна основа, примарните пари забележаа пад од 2,1%, што се должи на падот на вкупните ликвидни средства на банките од 1,9% и пониска побарувачка за готови пари за 2,1%.

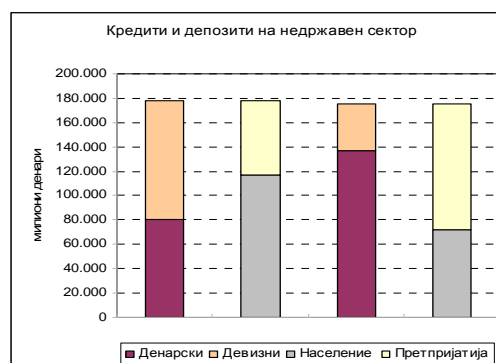
Во септември 2009 година, во услови на тендер на износи, каматната стапка на благајничките записи е 9% и е на ниво од претходниот месец.

Каматната стапка на државните хартии од вредност изнесува 5,4% за тримесечните државни записи со девизна клаузула.

4.2. Вкупниот депозитен потенцијал на недржавниот сектор во септември забележа пад од 0,3% на годишна основа. На месечна основа вкупните депозити регистрираа раст од 0,1%, како резултат на зголемувањето на вкупните депозити на домаќинствата, додека девизните депозити на претпријатијата остварија пад од 4,6% на месечна основа.

Во септември 2009 година денарските депозити бележат раст од 0,3% на месечно ниво, додека девизните депозити се скоро на исто ниво. На годишно ниво денарските депозити забележаа пад од 15,8%, додека девизните депозити остварија пораст од 17,7%.

Од аспект на секторската структура депозитите на корпоративниот сектор забележаа пад од 3,6% на месечно ниво, додека заштедите на населението регистрираа раст од 1,3%. Во однос на минатата година депозитите на населението се повисоки за 8,7%, додека депозитите на претпријатијата се

пониски за 21,9%.

4.3. Во септември 2009 година вкупните кредити кон приватниот сектор се намалени за 0,2%. На годишна основа кредитниот раст изнесува 6,4%, наспроти 9,3% во август 2009 година. Пласманите кон населението и претпријатијата се зголемија за 7,9% и 5,6%, соодветно.

Од аспект на валутата, денарските кредити (кои ги вклучуваат и кредитите со валутна клаузула) бележат раст од 8,6%, а девизните кредити бележат пад од 0,6% на годишна основа. Во однос на минатиот месец денарските пласмани се пониски за 0,1%, додека девизните кредити бележат пад од 0,4%.

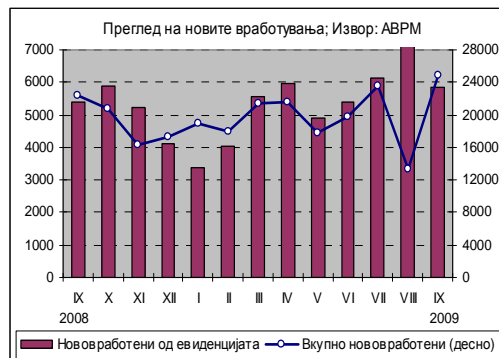
4.4. Во септември 2009 година просечната пондерирана каматна стапка на денарските кредити изнесува 10,3%, односно бележи пораст од 0,1 п.п. во споредба со месец август. Просечната каматна стапка на девизните кредити изнесува 7,6%. Во однос на лани се забележува затегнување на каматните услови на банките, односно просечната каматна стапка на денарските кредити остварува раст од 0,7 п.п. Од друга страна пак, каматната стапка на девизните кредити забележа пад од 0,5 п.п. на годишна основа. Анализирани според големината, големите банки имаат најниска пондерирана активна каматна стапка, 9,8% за денарски и 7,1% за девизни кредити. Пасивната каматна стапка на денарските депозити во септември 2009 година бележи пораст од 0,2 п.п. во однос со претходниот месец и изнесува 7,4%, додека на годишна основа истата бележи зголемување од 1,3 п.п. Просечната каматна стапка на девизните депозити е на исто ниво веќе четири месеци и изнесува 3,3%, а на годишна основа бележи пораст од 0,8 п.п.

4.5. Бруто девизните резерви во септември 2009 година изнесуваат 1.526,6 милиони евра и во однос на декември 2008 година остварија раст од 1,02% (31,6 милиони евра). На месечно ниво истите бележат пораст од 1,01%, односно од 21,6 милиони евра, во услови на нето откуп на девизниот пазар од 20,5 милиони евра.

5. Социјален сектор

5.1. Во периодот јануари-септември 2009 година во Агенцијата за вработување на Република Македонија се регистрирани вкупно 179.522 засновани нови работни односи. Од вкупниот број нововработени, 42,1% се однесуваат на неопределено време, додека останатиот дел се однесуваат на определено време и вршење сезонски работи. Споредено со истиот период од минатата година се забележува зголемување на бројот на засновани нови работни односи за 15,3%.

Во текот на септември засновани се 24.923 нови работни односи, од кои 23,4% се од евиденцијата на невработени. Одливот на лица од Регистарот на Агенцијата за вработување на Република Македонија во септември изнесува 10.849, од кои 51,3% претставуваат нови засновани работни односи. Како прилив во Агенцијата се регистрирани 10.224 лица, од кои 51% се лица на кои им престанал работниот однос.

Резултатот е намалување на невработеноста за 625 лица, односно за 0,2% во однос на претходниот месец. Така, во септември 2009 година бројот на невработени лица изнесува 341.893.

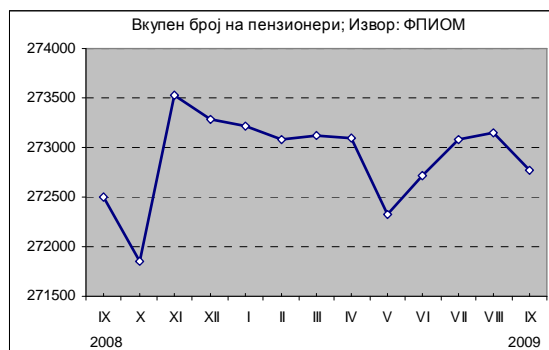
Споредено со истиот месец од минатата година, бројот на невработени лица е намален за 0,5%.

Најголем дел од невработените, односно 66,1% се од урбани средини (градско население), додека 57,3% се мажи. Анализирани според степенот на образование поголемиот дел, односно 52,7% од невработените се неквалификувани или полуквалификувани, додека само 7,6% имаат вишо или повисоко ниво на образование. Гледано според возрасните групи, најголемиот дел или 59,6% од невработените припаѓаат на возрасната група 25-49 години. Според времето на чекање на вработување, 50,2% од невработените лица чекаат вработување од 1 до 7 години, додека 29,7% чекаат вработување 8 и повеќе години.

5.2. Во септември 2009 година во Фондот на пензиското и инвалидското осигурување евидентирани се 272.775 пензионери, што претставува зголемување од 0,1% во однос на истиот месец од минатата година. Во однос на претходниот месец бројот на корисници на пензија е намален за 371 лице.

За исплата на пензии во месец септември се потрошени 2.707,86 милиони денари, што претставува 50,5% од вкупните социјални трансфери во владиниот Буџет.

Во септември 2009 година вредноста на просечната пензија изнесуваше 10.065 денари, што на годишно ниво претставува зголемување од 5,4%. Соодносот на просечната пензија со просечната исплатена плата во август 2009 година (последни расположиви податоци) изнесуваше 50,5%.

5.3. Просечната месечна нето плата во периодот јануари-август 2009 година (последни расположиви податоци) споредена со истиот период од 2008 година бележи номинален раст од 27,1%, додека реално просечната плата е повисока за 27,5%.

Во август 2009 година просечната нето плата по вработен изнесуваше 19.867 денари, што на годишна основа претставува номинален раст од 25,6%, додека реалниот раст изнесува 27,4%. Процентот на вработени кои не примиле плата во август 2009 година изнесува 3,7%, што е за 4,7% помалку во споредба со истиот период од претходната година.

